

Pia Bäcklund
Tutkija
Helsingin kaupungin tietokeskus
pia.backlund@hel.fi
p. 09- 169 3604

KEITÄ OVAT POLITIIKAN TODELLISET TEKIJÄT KUNNISSA?

- *esitelmä Tulevaisuuden tutkimuksen kesäseminaarissa Lepaalla 24.8.2006*

Suomalaisen kuntademokratian on todettu monessa tapauksessa olevan kriisissä. Kuntalaiset ovat lakanneet äänestämästä, puoluepolitiikassa on yhä vähemmän aktiivisia toimijoita eikä perinteinen yhdistys- ja järjestötoimintakaan kykene houkuttelemaan uusia jäseniä. Onkin todettu, että 70-luvun aktiivinen sukupolvi on viimeinen varsinainen järjestötoiminnan sukupolvi. Samaan aikaan käydään kuitenkin vilkasta keskustelua siitä, että kuntalaisten on yhä vaikeampi saada näkemyksiään osaksi kuntien poliittis-hallinnollisia prosesseja. Aktiiviset kuntalaiset peräänkuuluttavat suunnitteluun uudenlaisia käytäntöjä ja myös lainsäädännön kautta on haluttu turvata kuntalaisten arkielämän välittyminen osaksi valmisteluprosesseja (esim. Maankäyttö- ja rakennuslaki). Kuntademokratian paradoksi 2000-luvun alussa on samanaikainen huoli kuntalaisten vähäisestä kiinnostuksesta yhteisten asioiden hoitamisessa sekä aktiivisten kuntalaisten huono käsitys omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Ristiriita on tulkittavissa erilaisina käsityksinä siitä millä tavoin ja millaisissa asioissa aktiivisen kuntalaisuuden tulisi ilmetä.

Jos politiikka ymmärretään asioista keskustelemisena, arvottamisena ja valintoina, ketkä tänä päivänä osallistuvat näihin tilanteisiin? Näissä tilanteissa määritellään paitsi oleellisia asioita, käydään myös kamppailua tietämisen oikeudesta ja tunnistetaan tai ollaan tunnistamatta asioita oleelliseksi tiedoksi. Poliittinen toimijuus edellyttäisi oikeutta olla mukana määrittelemässä niitä asioita, joista yhteiskunnassa pitäisi käydä keskustelua. Mikäli oleelliset asiat on jo etukäteen määritelty, kutistuu politiikan tekemisen kenttä olennaisesti.

Dualistista edustuksellista demokratiaa – valmistelun ja päätöksenteon toisistaan erottamista – on jo vuosikymmeniä perustellusti kritisoitu. Suunnittelussa käytetään tietämisen valtaa, jossa jo lähtökohtaisesti rajataan keskustelusta erilaisia näkökulmia syrjään. Dualistiseen järjestelmään perustuvaa toiminnan logiikkaa ovat lisäksi haastamassa myös globaalitaloudella perustellut vaateet monitoimijaisista joustavista verkostoista ja nopeasta päätöksenteosta. Suunnittelun ja päätöksenteon käytännöt ovat kuitenkin sidottuja myös kuntalakiin, jossa rakennetaan samalla reunaehjoja poliittis-hallinnollisille prosesseille. Kuntien toimintaa luonnehtiikin tänä päivänä myös sisäinen epäselvyys siitä millaiseen toiminnan logiikkaan suunnittelu- ja päätöksentekojärjestelmä nojaa – ja millaiseen sen pitäisi nojata. Millaisten kanavien kautta kuntalaisten arkielämän pitäisi esimerkiksi välittyä osaksi kunnallishallinnon ymmärrystä? Mikäli kunnallishallinnossa ei vallitse itseymmärrystä sen oman toiminnan rationaliteetista, on seurauksena ”tapauskohtainen demokratia,” ja poliittisen toimijuuden oikeuden määrittely yhä vahvemmin vallan verkostoissa.